

3. Інститут банкрутства в Україні: судді ВС окреслили виклики воєнного часу та аспекти банкрутства фізичних осіб (Верховний Суд):<https://precedent.ua/2100000907>.

4. Артимович В., Морозюк А. Відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи. Збірка наукових статей та судової практики Верховного Суду щодо застосування Кодексу України з процедур банкрутства / за загальною редакцією д.ю.н., судді Верховного Суду С.В. Жукова. Київ: Алерта, 2021. С. 13-19

5. Постанова судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 26.05.2022: <https://precedent.ua/105458809>.

6. Лукашук М. Правове регулювання банкрутства фізичних осіб на підставі Кодексу України з процедур банкрутства. Застосування норм Кодексу України з процедур банкрутства. Збірка наукових статей / за загальною редакцією д.ю.н., судді Верховного Суду С.В. Жукова. К.: Алерта, 2019. 216 С.174-181

Войтович Н. Ф.,

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри права та публічного управління
Житомирського державного університету імені Івана Франка*

ПОСИЛЕННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Введення правового режиму воєнного стану в нашій державі поставило перед законодавцями питання адаптування кримінального закону до потреб часу. Чинний Кримінальний кодекс України не передбачав значну кількість кримінальних правопорушень в умовах збройної агресії.

Верховна Рада України, реагуючи на нові види протиправної поведінки під час воєнного стану, прийняла велику кількість нормативно-правових актів, які повинні усунути прогалини в законі про кримінальну відповідальність, а ті

норми, що набули чинності, повинні не містити недоліків і врахувати пропозиції щодо їх усунення.

Дослідженням питань кваліфікації кримінальних правопорушень в своїх працях приділяли увагу С.І. Дячук, Л.М. Демидова, М.І. Хавронюк та інші, однак складність кваліфікації та розслідування кримінальних правопорушень вимагають подальшого аналізу нових норм КК України.

Закон України «Про правовий режим воєнного стану» вказує на те, що воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [1].

В умовах активних бойових дій на значній території держави, правоохоронні органи не завжди відразу мають можливість реагувати на кримінально-протиправні дії, що в осіб, схильних до такої поведінки, формує відчуття безкарності.

Реагуючи на такі виклики Верховна Рада України посилила відповідальність за кримінальні правопорушення, що пов'язані з заволодінням, розкраданням, привласненням чужого майна з урахуванням бойових дій, на полі бою або з використанням інших трагічних обставин. Такі дії в умовах правового режиму воєнного стану з кримінального проступку перетворюються в тяжкі та особливо тяжкі злочини.

Запроваджуючи такі зміни депутати Верховної Ради України зазначили, що «військові дії агресора в багатьох випадках спрямовані на мирне населення, об'єкти цивільної інфраструктури, що породжує страх за своє життя та здоров'я, змушує людей полишати свої домівки та майно. Нерідко такі обставини використовуються зловмисниками з метою фактично безперешкодного заволодіння цим майном шляхом проникнення до квартир, житлових будинків, офісів чи закладів торгівлі. Мають місце й випадки відкритого заволодіння чужим майном, у тому числі із застосуванням насильства. Суспільна небезпечність таких дій істотно підвищується в умовах воєнного або надзвичайного стану» [2].

Хотілось би звернути увагу на те, що в Кримінальному кодексі України в пункті 11 статті 67 «Обставини, які обтяжують покарання» передбачена така норма: вчинення злочину з використанням умов воєнного або надзвичайного стану, інших надзвичайних подій [3], однак в законах, які були прийняті після 24 лютого 2022 року застосовуються поняття «в умовах воєнного стану». Така різниця в термінології можливо і не має, на перший погляд, суттєвих відмінностей, однак багато спеціалістів в галузі кримінального права вважає вчинення кримінальних правопорушень проти власності в умовах воєнного стану повинно застосовуватися до особи лише тоді, коли воно мало місце, наприклад, у районах вогневого ураження, тимчасової окупації або проходження військ, а також і поза межами згаданих районів (викрадення чужого майна, які вчинені щодо осіб, які переміщуються у більш безпечні регіони України чи щодо їх майна) [4].

Однак частини четверті статей, що передбачають кримінальну відповідальність за кримінальні правопорушення проти власності (крадіжка, грабїж, розбій тощо) з простих кримінальних правопорушень, а іноді і кримінальних проступків, збільшують відповідальність до максимальної межі – 15 років позбавлення волі. Доказуючи винуватість особи у відповідності до

об'єктивної сторони складів таких кримінальних правопорушень, необхідно встановити причиново наслідковий зв'язок діяння та умов воєнного стану, що в регіонах, де активні бойові дії не проводяться, не можливо. Чи є виправданим таке посилення відповідальності на всій території України (воєнний стан введений на території всієї держави) викликає сумніви.

Правовий режим воєнного стану в Україні, із-за збройної агресії з боку російської федерації, ставить нові завдання в захисті, в першу чергу, життя і здоров'я людини і громадянина, а також невід'ємного конституційного права на власність, громадського порядку та громадської безпеки, що вимагає удосконалення кримінального законодавства як в диспозиціях статей Кримінального кодексу України, так і в санкціях, де збільшення відповідальності є потребою часу. Велика кількість прийнятих змін в законодавство України про кримінальну відповідальність та в суміжні нормативно-правові акти свідчить про те, що Верховна Рада України направляє свої зусилля на те, щоб привести кримінальний закон до зміни суспільних відносин в умовах воєнного стану. Однак така діяльність не повинна ставити під сумнів та викривлення основних засад національного українського права.

Список використаних джерел:

1. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. URL: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text) (дата звернення 29.11.2023).
2. Пояснювальна записка до проєкту Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство». URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/ Card/39170> (дата звернення 29.11.2023).
3. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. URI: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n328> (дата звернення 29.11.2023).

4. Мовчан Р.О. Аналіз законодавчого рішення про посилення кримінальної відповідальності за мародерство. Аналітично-порівняльне правознавство. 2022. № 1. С. 281–285.

*Дунаєва Т. Є.,
кандидат юридичних наук, науковий співробітник
відділу дослідження проблем кримінального процесу та судоустрою
Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності
імені академіка В.В. Сташиса Національної академії правових наук
України*

КІБЕРЗЛОЧИННІСТЬ ТА ПРАВА ЛЮДИНИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Під час розвитку і використання інформаційних технологій з'являються нові виклики і загрози щодо забезпечення міжнародної стабільності й безпеки. Особливої актуальності набуває ефективне розслідування кіберзлочинів та забезпечення прав людини в умовах цифровізації суспільства.

Згідно ст. 17 Конституції України захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу. Стрімко розвиваються Інтернет речей, великі дані, хмарні технології, штучний інтелект, інші інформаційно-комунікаційні технології тощо. Кількість користувачів і обсяг кіберпростору швидко збільшується [1, с. 331]. Так, всевітня мережа Інтернет була винайдена у 1989 році, перший веб-сайт створено 1991 р., і лише через три десятиліття у світі налічується вже майже 2 мільярди сайтів. За прогнозами фахівців, до 2022 року число користувачів Інтернету збільшиться до 6 мільярдів (75 відсотків загальної чисельності населення Землі), а до 2030 року складе більше 7,5 мільярда користувачів, або 90 відсотків прогнозованого світового населення у віці 6 років та старше [2], а відтак збільшиться і простір для кіберзлочинів.